

Temat: Interpretacja tekstu literackiego jako klucz do rozumienia świata.

I. Część teoretyczna (Ewa Nowak)

1. Interpretacja w podstawie programowej

- Centrum w wyznaczaniu 3 obszarów umiejętności (odbiór i rozumienie tekstu, analiza i interpretacja tekstu, tworzenie tekstu – tekstocentryczny charakter)
- Dlaczego interpretacja jest tak ważna :
 - rozumienie świata
 - rozumienie kultury
 - rozwijanie własnej tożsamości
 - pogłębianie komunikacji

2. Interpretacja w cyklu *Myśli i słowa*:

- **chronologiczny** układ tekstów (rozwój ludzkiej myśli, pokazanie ewolucji i rozwoju kultury)
- dialog tekstów kultury (różne możliwości interpretacyjne)
- konstrukcja obudowy metodycznej: wyznaczanie drogi interpretacyjnej
- **Nadrzędny cel: pomoc nauczycielowi w myśleniu o lekcji i dialogu z uczniem, pomoc uczniowi w dialogu z tekstem**

3. Na czym polega interpretacja?

- Analiza: Co i jak zostało przedstawione? (**powierzchnia** tekstu, znaczenia dosłowne)
 - Odkryć składniki tekstu (elementy świata przedstawionego, konstrukcja podmiotu mówiącego, obserwacja warstwy językowej, kompozycje zewnętrznej i wewnętrznej tekstu)
 - Interpretacja:** Dlaczego tak i co z tego wynika? Odkrywanie znaczeń **w głębi** tekstu
 - (**relacje między składnikami** – wygląd Obrzydłówka jest znakiem panującej w nim atmosfery, relacji między ludźmi, co wpływa na postępowanie Pawła Obareckiego),
 - **konwencja** (ironia, groteska jest znakiem stosunku do przedstawianej rzeczywistości: Gombrowicz obnaża fałsz kontaktów międzyludzkich opisując pojedynek bohaterów na miny)
 - **środki językowe** funkcjonalnie zastosowane **wiodą ku znaczeniom** (uosobienie w bajce jest sygnałem, że opisywana rzeczywistość aksjologiczna dotyczy człowieka)

4. Cztery drogi teoretyczne interpretacji: strukturalizm, hermeneutyka, intertekstualizm, dekonstrukcjonizm, wszystkie obecne w szkolnej interpretacji tekstu

STRUKTURALIZM

- skupiony **wyłącznie na tekście** (nie na autorze, nie na odbiorcy)
- utwór jest zamkniętą strukturą, ma z góry ustalone znaczenia
- zadaniem interpretatora jest odkrycie z góry ustalonych znaczeń przez odkrycie struktury tekstu
- w szkole: stały schemat postępowania: osoba mówiąca, adresat, sytuacja liryczna, bohater liryczny, funkcja środków językowych.

HERMENEUTYKA

- Hermes – posłaniec, przekazujący słowa bogów. Początkowo sztuka odczytywania znaczeń Biblii. Potem przejęta przez literaturoznawstwo.
- Interpretacja zawsze rozpoczyna się od jakich oczekiwań interpretatora (np. ze znajomości wcześniejszych dzieł danego autora, znajomości gatunku, konwencji); nigdy nie zaczyna się od zera.
- W dziele nie ma jednego, określonego, ustalonego znaczenia, jest ich wiele, zależą od interpretatora
- Zasada **kola hermeneutycznego**: nie można zrozumieć całości bez zrozumienia szczegółu, zaś szczegół nie może być rozumiany bez odwołania się do całości. Dwie drogi Interpretacji: od ogółu do szczegółu albo od szczegółu do ogółu.
- Związek ze strukturalizmem – podobne pytania (kto, do kogo, o czym, w jaki sposób), ale odkrywanie człowieka i jego obrazu świata w pisanego w tekst.

INTERTEKSTUALIZM

- Zestawienie dwóch lub więcej tekstów kultury (wspólnota motywów, tematów, wątków). Podstawowo zadanie znalezienie kontekstu.
- Dialog tekstów.
- Tekst interpretujemy przez drugi tekst. Szukanie podobieństw albo pokazanie odmienności.

DEKONSTRUKCJONIZM

- Dekonstrukcja: **odtworzenie**, „rozbiórka” tekstu (a nie niszczenie, burzenie)
- Wielość interpretacji.
- Interpretacja tekstu nigdy się nie kończy, zawsze pozostaje otwarta. „**Każde odczytanie jest niedoczytaniem**”.
- Interpretowanie to gra czytelnika z tekstem, który szuka w tekście miejsc niejasnych, niekonsekwentnych, wokół nich buduje znaczenia, czyli tekst nie jest strukturą niezmienną, przeciwnie, zmienia się w zależności od aktu lektury.
- Duża rola kontekstów w odczytywaniu tekstu – umieszczenie w nowym kontekście daje nowe możliwości odczytania

5. W praktyce szkolnej:

- Pozwolić uczniowi na samodzielność myślenia.
- Strzec się nadinterpretacji.
- Przestrzegać przed fałszywą interpretacją wynikającą np. z niewiedzy.
- Rozmowa o tekście – rozmową o otaczającym nas świecie (podejście antropocentryczne: szukać w tekście człowieka, rozwijać dzięki tekstowi swoją wrażliwość i swoją świadomość).

II. Część praktyczna (Joanna Gawęł)

1. Wyniki badań IBE

- Trudności z interpretacją tekstów literackich
- Problemy z docieraniem do głębszych sensów, ukrytych znaczeń
- Posiadana wiedza nie jest sfunkcjonalizowana – brak wykorzystania wiedzy w bardziej skomplikowanych operacjach
- Brak samodzielności w analizie języka dzieła literackiego
- Trudność w charakteryzowaniu np. bohaterów na podstawie informacji pośrednich
- Problemy z postawieniem tezy interpretacyjnej i jej uzasadnieniem
- Rola i wartość działań interpretacyjnych – nawiązanie do I części wykładu

2. Metody analizy tekstu literackiego w praktyce szkolnej

- Metody pracy stosowane w szkole, wynikające z czterech metod teoretycznych (ewentualnie pytania i odpowiedzi nauczycieli)
- Strukturalizm - wykład, pogadanka heurystyczna
- Hermeneutyka - metoda problemowa, hipotezy interpretacyjnej
- Intertekstualizm - metoda analogii
- Dekonstrukcjonizm - metoda pytań, słów – kluczy

3. Efekty pracy określonymi metodami

- Przykłady prac uczniowskich – omówienie (np. słowa kluczowe, metaplan, SWOT, analogia)
- Wskazanie tekstów z podręcznika, do których można zastosować zaprezentowane metody

4. Zajęcia warsztatowe

- Rozdanie uczestnikom warsztatów wybranych tekstów z podręcznika
- Instrukcja działań – zaprojektowanie działania metodycznego do konkretnego tekstu z podręcznika; „pomysłu na tekst” w odniesieniu do omówionych sposobów interpretacji tekstu oraz metod pracy stosowanych w szkole

- Prezentacja efektów pracy nauczycieli
- Podsumowanie